

Trends naar rechtere benen en nauwere speenpla

Waakzaam op

De benen van de koeien in Nederland en Vlaanderen worden steeds rechter en de achterspeenen staan steeds dicht bij elkaar. Dit blijkt uit cijfers van CRV. Hoe zorgwekkend is deze trend? Hoofdinspecteur Arie Hamoen haalt de kou uit de lucht: de optimale beenstand is nog altijd rechter dan het populatiegemiddelde.

tekst **Tijmen van Zessen**

Dieren met rechtere benen dan het optimum komen wij steeds vaker tegen. Er is een trend gaande richting steiler beenwerk. Het gevolg is minder souplesse in de stap. Dieren lopen houteriger en komen soms moeizaam overeind', ervaart paringsadviseur Huub Peek.

Ook Arie Hamoen, hoofdinspecteur voor CRV, verneemt dit geluid uit zijn team inspecteurs, dat dagelijks meer dan duizend vaarzen voorziet van een exterieurscore. 'Op basis van cijfers over grote aantallen dieren vinden we die trend echter niet.'

De cijfers in figuur 1 bevestigen dat de trend naar rechte benen nog niet extreem is, maar wel aanwezig. De invloed van O Man (92 beenstand zij) en met name zijn zonen zou deze tendens wel eens kunnen versterken. Bij roodbont gaat dezelfde vlieger op voor Kian en zijn zonen. Een aandachtspunt in de veeverbetering?

Paringsprogramma ontzorgt

Arie Hamoen relateert de door de praktijk ervaren tendens. 'Te kromme benen zijn slechter voor de koe dan benen die iets aan de rechte kant zijn. Maar het is onverstandig om door te schieten met het selecteren op rechte benen; een onderbalkscore 1 is net zo slecht als een 8 of 9. Beenstand zij is een optimumkenmerk, het ideaal zit rond de 4 en 5, dan is de kans op een hoge levensduur het grootst. Ik adviseer veehouders ervoor te zorgen dat ze bij hun stierkeuze uitkomen op een fokwaarde van gemiddeld honderd.'

Maar veel stierenkaarten hebben op dit moment een overvloed aan stieren die lager scoren dan honderd. Is de huidige tendens dan toch niet verontrustend? 'Nee, want het optimum ligt nog iets rechter dan het huidige populatiegemiddelde. Veehouders kunnen met een paringsprogramma voorkomen

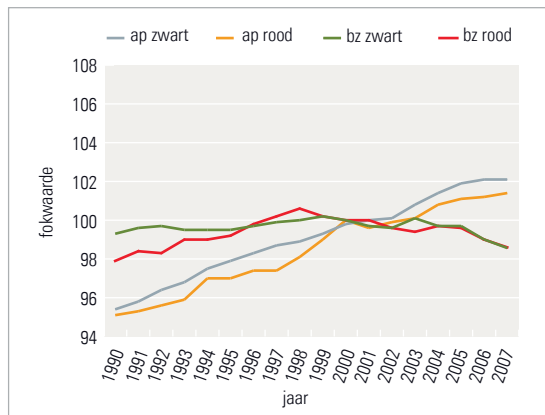

atsing wel aandachtspunt, niet verontrustend

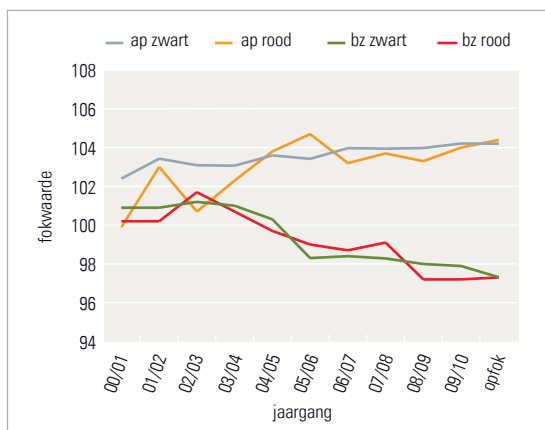
rechte benen

Het beenwerk van de Nederlands/Vlaamse koe wordt steeds rechter

Figuur 1 – Genetische trend voor beenstand zij en achterspeenplaatsing van rood- en zwartbonte koeien

Figuur 2 – Genetische trend voor beenstand zij en achterspeenplaatsing van rood- en zwartbonte stieren

dat ze stieren die extreem rechte benen vererven, paren met een koe die de benen aan de rechte kant heeft.' Daarmee bevestigt Hamoen het idee van een van de lezers die reageerde via internet. In een paringsprogramma kunnen veehouders een ondergrens (beenstand zij) en bovengrens (achterspeenplaatsing) instellen.

Impact van O Man

De impact van stieren als O Man, Jocko Besne en Aaron (92, 96 en 92 beenstand zij) is volgens Peek debet aan de huidige trend. 'We komen uit een tijdperk met Sunny Boy en Lord Lily, die neigden naar te kromme benen. Daarop volgden een paar generaties stieren die rechttere benen vererfd. Dat zie je nu terug, waakzaamheid is geboden.'

De paringsadviseur vreest dat het opschuiven van het populatiegemiddelde (de vijfjaarlijkse basisaanpassing) de ernst van het probleem vertroebelt: 'Doordat het gemiddelde continu opschuift met de

genetische trend heeft de koe die vandaag een vijf scoort voor beenstand zij, meer hoek in de hak dan de koe met diezelfde score na de basisaanpassing. Is de afwijking ten opzichte van het optimum dan nog wel zichtbaar?’

Gerben de Jong maakt zich nog geen zorgen over te rechte beenstanden. Het hoofd Animal Evaluation Unit (AEU) van CRV weet dat de basisaanpassing van april dit jaar geen correctie kent voor beenstand zijaanzicht bij zowel zwartbont als roodbont. ‘Beenstand zij is een optimumkenmerk en zal daarom weinig verschuiven. Op het moment dat benen als te recht worden ervaren, gaan veehouders meer stieren inzetten die krommer beenwerk doorgeven. Vergelijk het met de reactie op de langere spenen van Sunny Boydochters. Sunny Boy vererfde lange spenen, met als gevolg dat de spenen van de populatie langer werden. Veehouders corrigeerden dat met het stiergebruik.’

Ki moet vooruitkijken

Peek is stellig van mening dat de verschuiving naar meer rechte benen fors is, zeker gezien het feit dat de huidige stierenkaarten voor 70 tot 80 procent bestaan uit stieren met een score beenstand zijaanzicht beneden de honderd. Pieter van Goor, hoofd foktechniek voor CRV, erkent de problematiek. ‘Het is een extra aandachtspunt. We selecteren in het fokprogramma op verbetering van de benen, met als streven ze niet rechter te maken dan ze nu zijn. Sinds de scherpe daling in de trend voor beenstand in 2004, is de genetische trend van stieren stabiel op 98. Dat is een acceptabel niveau; we monitoren de trends elk jaar.’ In figuur 1 is de trend voor koeien weergegeven. De trend voor stieren staat afgebeeld in figuur 2. Van Goor: ‘De trend van stieren loopt voor op die van koeien. Het is logisch dat de genetische trend van de koeien die van de stieren volgt.’ Zowel de genetische trend van de stierenpopulatie die de afgelopen jaren is ingezet – als het gewogen gemiddelde van de meest gebruikte stieren over de afgelopen zes jaar (tabel 1 en 2) – wijzen

top 10 zwartbont	aantal		
	inseminaties	bz	ap
Olympic	313.537	95	103
Grandprix	184.124	101	108
Paramount	117.597	95	111
Lucky Mike	94.326	98	108
Louison	93.778	95	109
Surprise	86.948	95	94
Fortune	86.026	92	99
Onedin	72.516	101	102
Rafael	72.396	97	103
Support	63.443	101	108
gew. gemiddelde	1.184.691	96,8	104,7

Tabel 1 – Top 10 voor beenstand zij en achterspeenplaatsing voor de meestgebruikte zwartbonte stieren van de afgelopen zes jaar

op een koers van rechtere benen dan gemiddeld.

Straffen op keuring

De trend in achterspeenplaatsing is wat Arie Hamoen betreft verontrustender dan die van beenstand. ‘Daar moeten we tegen vechten. Doordat de uiers steeds beter worden, gaan de achterspenen steeds dichter bij elkaar staan. De uierkenmerken op de onderbalk zijn namelijk sterk aan elkaar gecorreleerd. Selecteer je op voorspeenplaatsing of ophangband, dan zorgt dat in veel gevallen indirect voor een nauwere achterspeenplaatsing. Het is wachten op de stier met 105 ophangband en 98 achterspeenplaatsing.’

Ondanks de steeds nauwer geplaatste spenen (figuur 1 en 2) merkt Hamoen in de praktijk weinig grote problemen met de speenplaatsing. ‘De melkrobots worden steeds beter. Ik denk dat er weinig koeien verkocht worden vanwege een te nauwe achterspeenplaatsing.’

Huub Peek stelt het onderwerp achterspeenplaatsing al langere tijd aan de kaak. ‘De spenen moeten terug naar het midden van het kwartier. Amerikaans onderzoek wijst op een correlatie tussen een nauwe speenplaatsing en een hoger celgetal. Logisch, omdat de bodem van het kwartier lager ligt dan de inplant van de speen. Dat bemoeilijkt het goed leegmelken van het kwartier.’

top 10 roodbont	aantal		
	inseminaties	bz	ap
Kian	315.215	93	101
Puntdroad	65.603	98	99
Classic	61.587	99	108
Fabian	49.696	95	105
Spencer	40.111	96	103
Taco	38.083	104	108
Creylo	34.364	91	101
Misty	33.364	98	95
Twister	28.543	95	104
Pericles	24.825	107	109
gew. gemiddelde	691.391	95,7	102,3

Tabel 2 – Top 10 voor beenstand zij en achterspeenplaatsing voor de meestgebruikte roodbonte stieren van de afgelopen zes jaar

Volgens de Nederlands/Vlaamse cijfers valt dit wel mee; deze wijzen nauwelijks op een toename van het celgetal. Gerben de Jong: ‘Mogelijk staan de achterspenen van de Amerikaanse koeien dichter tegen elkaar dan die van de koeien in Nederland en Vlaanderen. Dan zou als de spenen nog dichter tegen elkaar komen te staan ook hier het celgetal kunnen oplopen.’

Net als beenstand zijaanzicht is ook de achterspeenplaatsing een optimumkenmerk. Om dat te benadrukken zou het volgens zowel Hamoen als Peek goed zijn dit op keuringen te benoemen. Ook zou de inspecteur in de bovenbalk uier moeten corrigeren voor te nauw geplaatste achterspenen. Peek: ‘Durf het aan om een koe met gekruiste achterspenen geen kampioene te maken. Als je geen voorbeeld stelt, geef je geen goed signaal af’.

Onderdelen in balans zien

Het triple-A-systeem benadert de problematiek van te rechte benen heel anders. ‘Te rechte benen zijn onder meer het gevolg van koeien die alsmaar groter en smaller worden. Dan komen de benen er vanzelf rechter onder te staan en staan koeien hoger op de klauw’, vertelt triple-A-analyseur Jan Schilder. ‘De huidige populatie koeien heeft een gebrek aan kwaliteit vijf, een gebrek aan breedte en stabiliteit waardoor koeien ook moeilijker overeind komen. De fout die in de fokkerij gemaakt wordt, is het op onderdelen willen verbeteren van een dier. Beter is het om alle onderdelen in balans te zien en te onderzoeken waar de oorzaak van een probleem ligt. Want alle onderdelen van een dier staan in relatie met elkaar en hebben daardoor invloed op elkaars functioneren. Veehouders kijken steeds minder naar dieren en steeds meer naar cijfers.’ |

Strekpoot niet erfelijk

Lezers stelden via internet de vraag of een rechte beenstand op den duur leidt tot een strekpoot. Een strekpoot is een verkorting van de achillespees. Arie Hamoen, hoofdinspecteur bij CRV, vertelt hierover: ‘Ik denk dat strekpoten op dit moment iets vaker voorkomen. Maar ik durf niet te zeggen dat een recht been daar meer kans op geeft. In het verleden is veel onderzoek gedaan naar de erfelijkheid van strekpoten, maar een eenduidige aanwijzing is nooit gevonden. Het is geen enkelvoudig recessief kenmerk zoals blad of cvm, dat je makkelijk kunt uitsluiten.’